

Mezinárodní vědecká spolupráce Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV — dosažené výsledky a zaměření v 8. pětiletce

Vědeckovýzkumná činnost Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV byla v období 1981–85 orientována na analýzu těchto obsahových okruhů: perspektiv vědeckotechnické revoluce a strategie vědy při výstavbě rozvinutého socialismu; prognózování sociálního rozvoje naší společnosti; řízení a plánování společenských procesů v období výstavby rozvinutého socialismu v ČSSR; vývoje sociální třídní a demografické struktury se zvláštním zřetelem k vedoucí úloze dělnické třídy; problémům socialistického způsobu života v procesu výstavby rozvinuté socialistické společnosti v ČSSR; filozofických, metodologických a světonázorových problémů rozvoje soudobé vědy a revoluční praxe; tvorby životního prostředí a otázek urbanismu při výstavbě rozvinuté socialistické společnosti; teoretických problémů socialistického internacionalismu; sociální struktury mládeže a faktorů jejích proměn v podmínkách budování socialismu; kritiky nejnovějších buržoazních a revizionistických teorií společenského vývoje.

Nezastupitelnou roli při její realizaci sehrála rovněž mezinárodní vědecká spolupráce. Byla koncipována s cílem zajistit účelnou a efektivní spolupráci při plnění vědeckovýzkumného programu ústavu a současně svými silami přispívat k rozvoji vědy zemí socialistického společenství.

V rámci *Dlouhodobého programu mnohostranné spolupráce socialistických zemí ve společenských vědách* se ústav aktivně podílel na rozvoji této formy vědecké spolupráce. Byl a je hlavním pracovištěm *Problémové komise mnohostranné spolupráce akademiků ve socialistických zemích „Ideologický boj v současném světě“*. Pracovníci ústavu zajišťovali činnost jejího sekretariátu, vydali několik čísel Informačního bulletinu věnovaných kritice buržoazních a revizionistických koncepcí, předali do tisku dva díly publikace *Social Theories in Confrontation*. Vedle koordinační činnosti bylo uspořádáno několik konferencí a kolokvií a zpracována společná monografie pod názvem *Věda a budoucnost: boj idejí*, na jejímž zpracování se podílelo patnáct československých autorů.

V rámci činnosti *Problémové komise „Sociální procesy v socialistických zemích“* byly zkoumány procesy přeměn společenských tříd v evropských socialistických zemích, formování socialistického způsobu života, plánování a prognózování sociálních procesů, historie sociologie v socialistických zemích, vzdělání a demografické procesy. Ústav byl a je koordinátorem výzkumné činnosti v oblasti plánování a prognózování sociálních procesů. Pracovníci ústavu zpracovali monografii *Teorie a praxe sociálního plánování a prognózování v socialistických zemích*, v níž jsou objasněny vztahy mezi sociálním a ekonomickým rozvojem v socialistické společnosti. V roce 1985 byl završen několikaletý srovnávací výzkum odborníků ze šesti socialistických zemí k problematice sociální struktury pětidílnou mezinárodní monografií *Sbližování dělnické třídy a inteligence v průmyslových evropských zemích*, která vyšla pod redakcí československé a sovětské strany v ruštině a je významným příspěvkem k poznání objektivních a subjektivních aspektů sociální struktury zúčastněných zemí.

Kolektiv autorů se podílel na přípravě konečné verze publikace *Mládež a vysokoškolské vzdělání*, jež je výsledkem mezinárodního výzkumu k danému tématu.

Pokračovaly práce na přípravě společné monografie *Obecné a zvláštní v životním způsobu socialistických zemí*, která bude dokončena v roce 1987. Rovněž se pracovalo na slovníku sociologických termínů.

Pracovníci ústavu se podíleli na zpracování mezinárodní publikace *Vliv sociálně ekonomických faktorů na porodnost*, kterou připravuje Ústav pro sociologii a sociální politiku Akademie věd NDR.

V rámci *Problémové komise „Dělnická třída ve světovém revolučním procesu“* pracovníci ústavu koordinují téma: tendence a perspektivy rozvoje dělnické třídy. Pracovní skupina vedců z BLR, ČSSR, NDR a SSSR připravila první variantu monografie k tomuto tématu.

Pracovníci ústavu se dále podíleli na zpracování mezinárodní publikace *Sociální aspekty formování mladých kadrů dělnické třídy*.

Na základě mezinárodní spolupráce byla zpracována monografie *Sociální cíle a rozvoj vědy pro budování rozvinuté socialistické společnosti*. V publikaci je v návaznosti na předcházející práce o vztahu vědy a praxe hlouběji analyzován vliv společ-

čenských potřeb a cílů na zaměření vědeckovýzkumného procesu. V této souvislosti je nově charakterizována koncepce intenzifikace rozvoje vědy.

Spolupráce po linii RVHP se týkala několika výzkumných oblastí. Dokončovala se mezinárodní monografie *Struktura a dynamika vědeckých kádrů členských zemí RVHP*.

Významné místo v zahraničních vědeckých stycích zaujímal dvoustranná spolupráce se socialistickými zeměmi. Hlavním výsledkem československo-sovětské spolupráce v oblasti filozofie bylo ukončení rukopisu *Metodologie dějin filozofie* a jeho předání do tisku. Pokračovala příprava společné práce *Marxisticko-leninské pojetí zvládnutí soudobého vědeckého poznání*. Se sovětskými vědci byly zpracovány podklady k výzkumu cest intenzifikace rozvoje vědy.

S vědeckými pracovišti v NDR byla rozvíjena efektivní spolupráce v oblasti kritiky buržoazní filozofie a ideologie, v sociologické tematice pak problematika sociálního rozvoje.

S bulharskými vědci byla připravena společná publikace *Dialektika socialistického vědomí*.

Pracovníci ústavu připravili se svými vietnamskými kolegy publikaci *Materiální a sociální faktory formování socialistického člověka a socialistického kolektivu*.

Vědecké styky s nesocialistickými státy byly zaměřeny především na propagaci výsledků vlastního vědeckého výzkumu v kapitalistických zemích a na studium výsledků soudobé vědy v jednotlivých kapitalistických zemích.

Specifickou úlohu ve styku s nesocialistickými zeměmi Evropy plní Evropské středisko pro volný čas a výchovu, které vedle koordinační a dokumentačně bibliografické činnosti realizuje mezinárodní výzkumný projekt *Struktura a dynamika výchovy a vzdělávání dospělých*. V jeho rámci bylo vydáno patnáct monografií týkajících se vzdělávání dospělých v Evropě.

Také pro 8. pětiletku vychází plán mezinárodních zahraničních styků ze závěrů jednání viceprezidentů akademií věd socialistických zemí, z vědecké profilace ústavu, ze zásad pro rozvíjení mezinárodní spolupráce stanovených Úřadem prezidia ČSAV, z bilaterálních dohod mezi Ústavem pro filozofii a sociologii ČSAV a dalšími vědeckými institucemi. Má sloužit k získání kvalitních výsledných prací, zpracovaných mezinárodními autorskými kolektivy, umožnit prezentaci výsledků dosažených u nás ve společenskovědním výzkumu a přispět ke koordinaci vědecké práce především v socialistických zemích. Společná vědeckovýzkumná činnost má napomoci řešení zásadních otázek v marxisticko-leninské filozofii, marxisticko-leninské sociologii a ve výzkumu vědy a vědeckotechnické revoluce, jež se týkají těchto obsahových okruhů: světónázorové a metodologické funkce marxisticko-leninské filozofie v současné vědeckém poznání a revoluční praxi; zákonitostí a forem rozvoje vědy a vědeckotechnické revoluce při budování rozvinuté socialistické společnosti v ČSSR; řízení, plánování a prognózování sociálních procesů v období výstavby rozvinuté socialistické společnosti v ČSSR; vývoje sociální struktury a úlohy dělnické třídy v sociálním rozvoji československé společnosti; postavení mládeže v socialistické společnosti; způsobu života a osobnosti v rozvoji socialistických společenských vztahů; činitelů a mechanismů utváření vědomí a jednání socialistického člověka; kritiky soudobých buržoazních a revizionistických teorií společenského vývoje.

Bude realizován *Dlouhodobý program mnohostranné spolupráce socialistických zemí ve společenských vědách na léta 1986–1990*, schválený poradou místopředsedů akademií věd socialistických zemí v květnu 1986, který předpokládá zpracování obsáhlého tzv. cílového komplexního projektu *Cesty a faktory urychlování sociálně ekonomického rozvoje socialistických zemí, zdokonalování socialistické společnosti*, realizaci plánované vědeckovýzkumné činnosti v rámci problémových komisí a tzv. cílových projektů, týkajících se řady obsahových okruhů ve společenských vědách.

Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV bude pokračovat v této mnohostranné spolupráci bez velkých změn.

K významnému posílení dochází v souladu s pokynem Úřadu prezidia ČSAV ve dvoustranné spolupráci ústavu s dalšími vědeckými institucemi zejména v socialistických zemích jak v oblasti marxisticko-leninské filozofie, sociologie, tak i ve výzkumu vědy a vědeckotechnického pokroku. Nejvíce témat dvoustranné spolupráce obsahují dohody s vědeckými ústavy Akademie věd SSSR. Týkají se:

- teorie rozvinutého socialismu
- úlohy subjektivního činitele
- sociální aktivity jako faktoru urychlení sociálně ekonomického rozvoje
- systémů faktorů růstu efektivnosti vědecké činnosti
- kritiky buržoazních a revizionistických koncepcí rozvoje reálného socialismu
- subjektů společenského vědomí a jeho struktury v současné socialistické společnosti

- filozofie a kultury
- poznání v sociálně kulturním systému
- principu vývoje a evoluce stylu myšlení.

Široká je rovněž dvoustranná spolupráce s vědeckými institucemi v NDR. Společně budou zkoumána tato témata:

- problémy dějin marxisticko-leninské filozofie v období konce devatenáctého a první třetiny dvacátého století
- kritika buržoazní ideologie
- sociální hybné síly urychlování vědeckotechnického pokroku
- tvorba strategií vědy v podmínkách vědeckotechnické revoluce
- metodologicko-metodické a výzkumné metodické problémy prognózování sociálních procesů, včetně účinných řešení v oblasti zpracování dat
- problémy socialistického způsobu života v podmínkách intenzifikace
- začleňování mládeže do společenských procesů.

S Ústavem pro filozofii a sociologii Polské akademie věd byla dohodnuta v rámci této formy spolupráce následující témata:

- analýza souvislostí mezi podmínkami života, sociální strukturou společnosti a společenským vědomím
- marxistická teorie lidské subjektivity
- marxistická teorie osobnosti
- dějiny středověké filozofie
- dějiny filozofie období 1918–1945.

Ve výzkumu mladé generace je pro 8. pětiletku také připravena dohoda s Vědecko-výzkumným ústavem mládeže v Sofii.

Ve styku s nesocialistickými zeměmi se počítá s organizací takové mezinárodní spolupráce, jež umožní pracovníkům ústavu jednak seznamovat odborné kruhy v zahraničí s výsledky československé vědy, jednak získávat nejnovější poznatky v daném oboru v hostitelské zemi v souladu s cíli československé státní politiky a zájmy zemí socialistického společenství.

Ve styku s těmito zeměmi bude účelné více využívat možností mezinárodních organizací, jako jsou UNESCO, IIASA, Vídeňské středisko, a snažit se o vysílání mladých vědeckých pracovníků na dlouhodobější pobyty s cílem získat nejnovější vědecké poznatky dosažené v daném oboru a jazykové znalosti potřebné pro styk s vědci v této části světa.

Na základě dosavadních zkušeností a s přihlédnutím ke koncepci vědeckovýzkumné činnosti ústavu lze vyjádřit přesvědčení, že plánovaná a schválená mezinárodní vědecká spolupráce účinně přispěje jak k plnění vědeckovýzkumných úkolů ústavu, tak i k prezentaci jejích výsledků v zahraničí a prohloubení spolupráce mezi zeměmi socialistického společenství.

Vladimír Dubský

Konference „Automatizované systémy řízení a informační systémy řízení sociálního rozvoje — ASŘ/INF '85“ (1)

Systematické sledování dílčího problému automatizace řízení a plánovité řízení sociálních procesů, které je součástí výzkumu otázek automatizace a sociálního rozvoje, pokračovalo v závěru roku 1985 sedmou konferencí(2), pořádanou v Olomouci. Byla

(1) Konferenci uspořádali řešitelé hlavního úkolu státního plánu základního výzkumu VIII-3-3 *Řízení a plánování společenských procesů v období výstavby rozvinutého socialismu v ČSSR* ve spolupráci s Českým výborem komitétu pro vědecké řízení Československé vědeckotechnické společnosti a Domem techniky ČSVTS Praha. Sborník referátů vydal DT Praha.

(2) První konference, *Automatizované systémy řízení a řízení sociálních procesů — ASŘ/RSP '79*, v Karlových Varech se pokusila vymezit základní teoretické a meto-automatizovaných informačních a řídicích systémů — AIS, ASŘ. Druhá konference, *Automatizovaných informačních a řídicích systémů — AIS, ASŘ*. Druhá konference, *Sociálně psychologické aspekty automatizovaných systémů řízení — ASŘ/SPA '80*, se konala v Brně. Cílem bylo všestranně osvětlit jediný problém, formování vztahů mezi lidmi, kteří projektují a realizují AIS a ASŘ. Téma třetí konference v Mariánských Lázních bylo *Automatizované systémy řízení a modelování sociálních procesů*